

Konu 11 : Devlet borçları

Prof. Dr. Semih ÖZ
Ankara Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi

Devlet borçlanması

Devletlerin toplamış oldukları vergiler ile diğer gelirleri kamu harcamalarını karşılamaya yeterli gelmediğinde devletler borçlanma yöntemini tercih etmektedir.

Son dönemlerde artan sosyal güvenlik harcamaları ile küresel vergi rekabeti devlet borçlarının artmasına neden olmaktadır.

TÜRKİYE'DE KAMU NET BORÇ STOKU (TL)			
	KAMU BRÜT İÇ BORÇ STOKU	KAMU BRÜT DIŞ BORÇ STOKU	KAMU BRÜT TOPLAM BORÇ STOKU (I)
2000	54,5	30,3	84,8
2001	125,6	63,4	189,1
2002	155,2	101,6	256,8
2003	202,1	95,4	297,5
2004	235,1	97,9	333,0
2005	259,8	91,4	351,2
2010	369,2	127,6	496,8
2015	474,2	247,8	722,1
2016	514,7	305,1	819,8
2017 Ç1	528,3	325,6	853,9
2017 Ç2	540,7	331,9	872,6

MERKEZİ YÖNETİM DIŞ BORÇ STOKU
(Milyon ABD Doları)

	2010	2015	2016	2017
	Aralık	Aralık	Aralık	Ekim
Kredi	33.900	24.294	22.664	23.204
Uluslararası Kuruluşlar	20.868	16.071	15.132	15.990
<i>(IMF)</i>	<i>(5.629)</i>	<i>(0)</i>	<i>(0)</i>	<i>(0)</i>
<i>(SDR Tahsisatı)</i> <i>(**)</i>	<i>(1.478)</i>	<i>(1.330)</i>	<i>(1.289)</i>	<i>(1.346)</i>
Hükümet Kuruluşları	6.307	4.356	4.097	4.134
Diğer	6.725	3.867	3.435	3.080
Tahvil	44.185	57.444	59.951	65.978
TOPLAM	78.085	81.738	82.615	89.182

OECD Üyesi ülkelerin borçluluk oranları

Sıra No	Ülke	Borç/GSYİH Oranı (%)	Sıra No	Ülke	Borç/GSYİH Oranı (%)
1	Avustralya	72.08	19	Japonya	234.04
2	Avusturya	102	20	Letonya	49.31
3	Belçika	127.5	21	Litvanya	51.78
4	Kanada	115.56	22	Lüksemburg	27.67
5	Şili	28.21	23	Meksika	53.25
6	Kolombiya	65.35	24	Hollanda	75.32
7	Çek Cumhuriyeti	49.04	25	Norveç	42.51
8	Danimarka	52.81	26	Polonya	71.93
9	Estonya	13.08	27	Portekiz	146.22
10	Finlandiya	75.47	28	Slovak cumhuriyeti	59.99
11	Fransa	123.36	29	Slovenya	96.8
12	Almanya	76.22	30	İspanya	116.64
13	Yunanistan	187.65	31	İsveç	59.58
14	Macaristan	97.22	32	İsviçre	44.68
15	İzlanda	111.41	33	Türkiye	27.43
16	İrlanda	83.45	34	İngiltere	122.38
17	İsrail	78.07	35	ABD	126.9
18	İtalya	155.64			

Sıra No	Ülke	Borç/GSYİH Oranı (%)	Sıra No	Ülke	Borç/GSYİH Oranı (%)
1	Avustralya	72.08	19	Japonya	234.04
2	Avusturya	102	20	Letonya	49.31
3	Belçika	127.5	21	Litvanya	51.78
4	Kanada	115.56	22	Lüksemburg	27.67
5	Şili	28.21	23	Meksika	53.25
6	Kolombiya	65.35	24	Hollanda	75.32
7	Çek Cumhuriyeti	49.04	25	Norveç	42.51
8	Danimarka	52.81	26	Polonya	71.93
9	Estonya	13.08	27	Portekiz	146.22
10	Finlandiya	75.47	28	Slovak cumhuriyeti	59.99
11	Fransa	123.36	29	Slovenya	96.8
12	Almanya	76.22	30	İspanya	116.64
13	Yunanistan	187.65	31	İsveç	59.58
14	Macaristan	97.22	32	İsviçre	44.68
15	İtalya	111.41	33	Finlandiya	27.42

Devletler niçin borçlanır?

Genel olarak borçlanmada etkili olan başlıca nedenleri aşağıdaki gibidir.

1. Bütçe açıklarının giderilmesi
2. Savunma giderleri için finansman sađlanması
3. Ekonomik dengeyi sağlayıcı veya koruyucu etkiler yaratılması
4. Büyük yatırım ve reformların finanse edilmesi
5. Kaynak dağılımı ve kullanımında etkinlik sağlayıcı etkiler yaratılması
6. Tasarrufların belirli yatırımlara kanalize edilmesinin amaçlanması,
7. Vadesi gelmiř borçlara finansman sađlanması
8. Olađanüstü harcamaların (doğal afetler, savaş vb) karşılanması

Kamu kesimi borçlanma geređi

Türkiye'de toplam kamu kesimi finansman açığıının hesaplanmasında aşağıdaki kurumların açıkları dikkate alınmaktadır.

- merkezi yönetim bütçe açığı,
- mahalli idareler bütçe açığı,
- sosyal güvenlik kuruluşları açıkları,
- döner sermayeli işletmeler bütçe açıkları,
- işsizlik sigortası fonu açıkları
- KİT'lerin bütçe açığı,

Kamu kesimi borçlanma gereği ise toplam kamu kesimi finansman açıklarını GSYH'ya oranlanmasıyla bulunmaktadır.

Borç Yönetimi

KAMU FİNANSMANI VE BORÇ YÖNETİMİNİN DÜZENLENMESİ HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası : 4749

Kabul Tarihi : 28/3/2002

Amaç

Madde 1 - Bu Kanunun amacı; ülkenin kalkınma hedeflerini dikkate alarak, piyasalarda güven ve istikrarı koruyarak ve makro ekonomik dengeleri gözeterek, Devletin iç ve dış borçlanmasına, hibe almasına, borç ve hibe vermesine, nakit yönetiminin maliye ve para politikaları ile koordineli bir

şekilde yürütülmesine, verilecek garantilerin, bu borçlanma ve garantilerden doğan finansal alacaklar ile Devlet iç ve Devlet dış borcunun etkin bir şekilde yönetimine ve izlenmesine, Hazine Müsteşarlığı ile 2 nci Maddede yer alan kuruluşlar arasındaki malî ilişkilerin düzenlenmesine ve bu hususlar dahil olmak üzere Müsteşarlık tarafından üstlenilen her türlü malî yükümlülüğün geri ödenmesi, ilgili bütçe hesaplarına kaydedilmesi ve raporlanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Temel kavramlar

Tahkim: Kısa vadeli borçların uzun vadeli ya da süresiz borç haline getirilmesidir.

Konversiyon: Faiz oranı yüksek olan tahvillerin daha düşük faizli tahvillerle değiştirilmesidir.

Moratoryum : Devletin borcunu ödeyemeyeceğini ilan etmesidir.

Borcun Reddi : Devletin tek taraflı olarak borçlarının (veya faizlerinin) tamamını veya bir kısmını ödemeyeceğini ilan etmesidir.

Türkiye'de borçlanma

Osmanlı döneminde ilk borçlanma 1854 yılında Kırım Savaşı'nın sonra yapılmıştır.

Osmanlı borçları kapatılamamış ve Cumhuriyet'e dönemine kalmıştır. Lozan Anlaşması ile, Türkiye Cumhuriyeti bu borçların %66'sını geri ödemeyi taahhüt etmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı borçlarının son taksitini 1954 yılında kapatmıştır.

Türkiye, 4 Ağustos 1958'de moratoryum ilan etmiştir.